

DIMENSIUNI EXPERIMENTALE ALE DEZVOLTĂRII INTELIGENȚEI SOCIALE ÎN PERIOADA FORMĂRII PERSONALITĂȚII ÎN ADOLESCENȚA TIMPURIE

EXPERIMENTAL MEASUREMENTS OF THE DEVELOPMENT OF SOCIAL INTELLIGENCE DURING PERSONALITY FORMATION IN EARLY ADOLESCENCE

Inga PLATON

Termeni-cheie: dezvoltarea inteligenței sociale, factori de personalitate, adolescență timpurie, performanțe comportamentale, interacțiune socială eficientă, experimentul de formare, intervenție psihologică.

Rezumat

În acest articol sunt descrise rezultatele studiului experimental-formativ privind dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie, care a fost inițiat pentru a înțelege comportamentul uman în termenii adaptabilității și funcționalității în contextul contemporan al societății noastre. În cadrul experimentului formativ ne-am propus să dezvoltăm nivelul de inteligență socială care determină caracterul adecvat al înțelegerii capacității de cunoaștere comportamentală și comunicațională în procesul de formare și stabilire a personalității adolescentului, ceea ce, în consecință, va facilita adaptarea adolescenților la condițiile și cerințele noi de interrelaționare și funcționare eficientă la maturitate.

Keywords: social intelligence development, personality factors, early adolescence, behavioral performance, efficient social interaction, training experiment, psychological intervention.

Abstract

This article describes the results of experimental-formative study regarding the social intelligence development during early adolescence, which was performed to understand the human behavior in terms of adaptability and functionality, in the context of contemporary. Within the formative experiment, we intend to develop the level of social intelligence that determines the appropriateness understanding of the ability of behavioral and communicative knowledge in the process of formation and establishment of adolescent personality, which will consequently facilitate adolescents' adaptation to the new conditions and requirements of interrelation and efficient operation during its maturity.

Personalitatea și inteligența sunt doi piloni ai psihologiei diferențiale care au fost separați multă vreme, însă, dat fiind interesul sporit față de modelele interacționiste ale comportamentului,

teoreticienii trăsăturilor și alții au ajuns la concluzia că ar putea fi utilă studierea în tandem a acestor două concepte, pentru a vedea dacă există sau nu asocieri și interacțiuni care să explice varia-

ția comună sau, respectiv, suplimentară atunci când sunt folosite pentru a prezice comportamentul uman. Prin urmare, un mod de înțelegere a personalității individuale și a comportamentului poate fi realizat prin cercetarea abilităților componente ale inteligenței sociale.

Ideea că inteligența socială este mai mult decât o sumă de aptitudini valoroase în școală nu este nouă. Deja psihologul american Edward Lee Thorndike (1920), care a introdus termenul de **inteligența socială**, și alți cercetători ai epocii au lansat ideea că aptitudinea socială e o componentă importantă a inteligenței. Asemeni lui Thorndike, alți teoreticieni și psihologi din acea vreme erau de părere că inteligența socială reprezintă ușurința de a te înțelege cu oamenii [6;4].

Inteligența socială este definită în contextul capacității relaționare de Mosst R. A. și Hunt T. (1927), Hunt (1928); cunoștințelor interpersonale de Strang R. (1930); înțelegerii stărilor și trăsăturilor altor persoane de Vernon P. E. (1933); aptitudinii de a evalua corect sentimentele, dispozițiile și motivațiile altora de Wedeck J. (1947); funcționării sociale eficiente de Keating D. K. (1978), Ford M. E. Tisak M. S. (1983); aptitudinii de a decoda indicii nonverbal de Barners M. L. și Sternberg R. J. (1989) [6;4;7;8;9;5;2;1].

Competențele menționate ce țin de diversele abordări ale inteligenței sociale vizează comportamentul uman. Acesta este determinat atât de factori externi, cât și de factori de personalitate. Conform teorii lui Stenberg, conexiunea între inteligența socială și factorii de personalitate este mai mare decât cea cu inteligența academică. Concepțiile sociopsihologice pot aduce informații despre rolul factorilor ambiențiali în

dezvoltarea personalității. În copilărie există interacțiune între copil și mediul lui social. Comportamentul celorlalți, în special al celor care-l îngrijesc, influențează cunoașterea socială și, prin urmare, personalitatea [3].

Personalitatea și inteligența ar putea influența comportamentul în mod interactiv: performanța optimă ar putea depinde atât de aptitudinile inteligenței sociale, cât și de factorii de personalitate care permit transpunerea acestor aptitudini în comportament eficient.

În opinia noastră, anume perioada adolescentină este cea mai sensibilă sub aspectul elaborării unor noi stiluri de interacțiune cu sine însuși și cu societatea. La vârsta adolescenței are loc tranziția de la tipul de relații adult-copil, specific copilăriei, la un tip de relații calitativ nou, specific comunicării adulților. Croindu-și drumul spre maturitate, adolescentul descoperă diferențele în sine însuși și începe să distingă atitudinea față de sine ca față de copil și atitudinea față de sine ca față de adult. În această perioadă, adolescentul conștientizează și își face loc în interacțiunile și în relațiile sociale extinse. O importanță deosebită are dezvoltarea inteligenței sociale în perioada formării personalității. Astfel, este de menționat că adaptarea la diferite sisteme de relații reciproce, caracterul adecvat al înțelegerii procesului de comunicare și comportamentului persoanei sunt determinate de inteligența socială – o capacitate mentală specială, iar dezvoltarea și formarea acestei capacități la vârsta adolescenței reprezintă un factor important în formarea personalității adolescentului [10].

În acest context, pentru a studia și a înțelege în termenii adaptabilității și

funcționalității comportamentul uman, precum și pentru eficiența acestuia în contextul contemporan al societății noastre, am inițiat un studiu privind dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie. Obiectivul principal al acestei cercetări vizează dezvoltarea și operaționalizarea inteligenței sociale în grupul - țintă până la o clarificare a dinamicii inteligenței sociale și a factorilor de personalitate.

Prin urmare, experimentul de constatare ne-a permis:

1. să remarcăm existența unor nivele diferite de inteligență socială în adolescența timpurie;

2. să identificăm factorii de personalitate care interacționează cu inteligența socială în adolescența timpurie;

3. să evidențiem existența unor diferențe la nivelul factorilor de personalitate între subiecții cu nivel înalt și scăzut al inteligenței sociale.

Scopul intervenției psihologice este de a utiliza modalități optime de formare și dezvoltare a competențelor de inteligență socială în adolescența timpurie, identificând efectul secundar al trainingului asupra dinamicii profilului de personalitate al adolescenților.

Ipoteza pentru acest compartiment al cercetării, este:

1. Inteligența socială în adolescența timpurie poate fi dezvoltată prin intermediul unei intervenții psihologice.

2. Concomitent cu dezvoltarea inteligenței sociale, prin intermediul intervențiilor psihologice se vor produce efecte secundare la nivel de configurație a factorilor de personalitate ai adolescenților.

Obiectivele de cercetare la etapa experimentului formativ sunt:

1. Elaborarea și implementarea programului de intervenție psihologică;

2. Analiza statistică a dezvoltării competențelor de inteligență socială a adolescenților la etapa test/retest;

3. Interpretarea psihologică a rezultatelor obținute în urma experimentului de formare;

4. Identificarea efectului trainingului de dezvoltare a inteligenței sociale asupra profilului de personalitate al adolescenților.

Studiul experimental-formativ a fost realizat cu participarea a 24 de adolescenți cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani. Subiecții au fost împărțiți în două grupuri: grupul de control (GC) și grupul experimental (GE), a câte 12 adolescenți fiecare. Numărul de subiecți preselecți a fost condiționat de cerințele impuse pentru eficacitatea unui program de intervenție psihologică în conformitate cu vârsta eșantionului propus. În scopul organizării și realizării experimentului formativ, au fost selectate două grupuri omogene cu cel mai scăzut nivel de inteligență socială. Programul de remediere psihologică a fost realizat în 4 luni, la sfârșitul acestei perioade a avut loc o evaluare a rezultatelor obținute prin retestarea eșantioanelor experimentului de formare. Durata unei ședințe de remediere psihologică a constituit în medie 90 minute, în total 48 de ore, fiind realizate în 24 ședințe psihologice.

Pentru experimentul formativ cu scopul evaluării inițiale și repetate a nivelului de inteligență socială și a efectului secundar asupra factorilor de personalitate ce ar putea asigura performanțe comportamentale de interacțiune socială eficientă a subiecților incluși în GC și GE au fost utilizate următoarele **metode psihometrice**: Testul de inteligență socială al lui Guilford, J. și Sullivan, M.; Inventarul de personalitate Freiburg (FPI);

Testul de personalitate 16PF, Chestionarul de Personalitate cu 5 Factori (CP5F).

În prelucrarea statistică a datelor experimentale au fost utilizate **metode statistice neparametrice**, cum sunt: testul Wilcoxon al rangurilor pereche în determinarea diferențelor la același grup experimental test-retest și testul U al lui Mann-Whitney pentru analiza statistică a diferențelor între grupurile GE, GC – test/retest.

Pentru compararea rezultatelor cu privire la eficacitatea remedierii psihologice în dezvoltarea inteligenței sociale a

subiecților din GC și GE vom urmări scorurile medii obținute de cele două grupuri.

Vom menționa că, după realizarea intervenției psihologice la GE au crescut semnificativ statistic indicatorii la toate subtestele ce reflectă nivelul de dezvoltare al unei sau câtorva capacități ale factorului de cunoaștere a comportamentului pentru testul de inteligență socială. De asemenea, constatăm diferențe semnificative statistic și între scorul total ce reflectă nivelul general al inteligenței sociale a GE la test-retest. Mediana GE test-retest este ilustrată în figura 1.

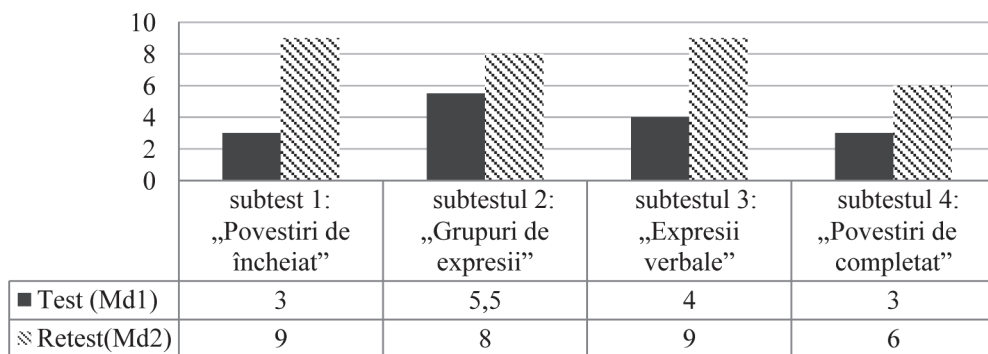

Figura 1. Semnificația diferențelor GE - test; GE -retest pentru subtestele instrumentului de evaluare a inteligenței sociale

În continuare, vom transpune datele statistice în interpretarea psihologică a competențelor de inteligență socială obținute de adolescenți în urma remedierii psihologice realizate. Astfel, vom prezenta factorii de cunoaștere a comportamentului în succesiunea subtestelor metodei de evaluare psihologică a nivelului de dezvoltare al inteligenței sociale. În baza rezultatelor obținute statistic, am constatat că, datorită intervenției psihologice ce a avut ca scop dezvoltarea inteligenței sociale, scorurile adolescenților din GE au **crescut semnificativ** la următoarele subteste:

a) Subtestul 1 – Povestiri de încheiat ($Md_1 = 3,00$; $Md_2 = 9,00$; $p=0,002$). Aceste rezultate ne vorbesc despre faptul că adolescenții, după intervenția psihologică, au o capacitate mai mare de a prevedea consecințele comportamentului. Ei sunt capabili să intuiască faptele viitoare ale oamenilor în baza analizării situațiilor reale de comunicare (de familie, de afaceri, de prietenie), să prezică evenimentele bazându-se pe înțelegerea simțurilor, gândurilor, intențiilor subiecților comunicării. Prognozele lor s-ar putea dovedi greșite, dacă ei ar avea de a face cu persoane cu

un comportament imprevizibil, atipic. Adolescenții pot să-și organizeze mai eficient strategia propriului comportament pentru atingerea scopului propus. Scorurile mai mari obținute la acest subtest ne permit să presupunem că subiecții sunt mai abili în a se orienta în reacțiile nonverbale ale participanților la interacțiune și cu cunoașterea modelelor și regulilor de rol ce reglementează comportamentul oamenilor. Rezultatul semnificativ mai bun la acest subtest corelează pozitiv cu următoarele particularități psihologice:

- capacitatea de a descrie în întregime și cu o mai mare precizie personalitatea unui individ necunoscut;
- abilitatea de a decodifica mesajele nonverbale;
- diferențierea conceptului propriu, saturația imaginii de sine cu înțelegerea caracteristicilor intelectuale, volitive, precum și descrierea particularităților organizării spirituale a persoanei.

b) Subtestul 2 – Grupurile de expresii (Md₁ 3,50; M₂ 8,00; p=0,025). Observăm că adolescenții au obținut note semnificativ mai **mari**, ceea ce ne permite să presupunem că aceștia sunt capabili să aprecieze just stările, sentimentele, intențiile oamenilor după manifestările lor nonverbale, după mimică, poze, gesturi. Ei atribuie, mai curând, o mare importanță comunicării nonverbale, acordă mai multă atenție reacțiilor nonverbale ale subiecților comunicării. Sensibilitatea la expresiile nonverbale intensifică substanțial capacitatea de a-i înțelege pe alții. Punctajul mai bun la acest subtest corelează pozitiv cu:

- precizia, plenitudinea, nonstereotipul și plasticitatea la descrierea personalității unui individ necunoscut după fotografii a acestuia;

- sensibilitatea la stările emoționale ale altora în situații de comunicare de afaceri;

- diversitatea repertoriului expresiv în comunicare;

- deschiderea și manifestarea de prietenie în comunicare;

- stabilitatea emoțională;

- sensibilitatea la răspuns în comunicare, receptivitatea la critică, conștiinciozitatea;

- autoaprecierea pronunțată și gradul înalt de acceptare de sine;

- saturația imaginii de sine cu descrierea caracteristicilor volitive ale personalității, spiritul activ, stenicitatea;

- profunda reflecție;

- exactitatea înțelegerii în ce mod propria stare emoțională a persoanei este percepută de partenerii ei de comunicare, fapt care reprezintă un indicator al congruenței comportamentului comunicativ, premisă a autoprezentării reușite;

- empatia, sensibilitatea nonverbală.

c) Subtestul 3 – Expresiile verbale (Md₁ 4,00; Md₂ 9,00; p=0,015). Adolescenții au primit note considerabil mai **mari** la acest subtest, ceea ce certifică faptul că ei posedă o sensibilitate mai înaltă față de caracterul și nuanțele relațiilor interumane. Aceasta îi ajută să înțeleagă rapid și just ceea ce oamenii își spun unul altuia (expresia verbală) în contextul unei anumite situații, relații reciproce concrete. Sunt mai capabili să găsească tonul respectiv de comunicare cu diferiți interlocutori în diferite situații, având un repertoriu mai amplu de comportament de rol (adică ei manifestă mai multă plasticitate de rol).

Succesul executării subtestului corelează de asemenea pozitiv cu exactitatea descrierii personalității unui individ necunoscut după fotografia acesteia, cu

saturația imaginii de sine prin descrierea valorilor spirituale și scala de empatie.

d) Subtestul 4 – Povestiri de completat (Md₁ 3,00; Md₂ 6,00; p=0,002). În continuare constatăm că adolescenții au primit și la această probă scoruri mai **mari**. Deci, presupunem că ei sunt capabili să perceapă structura situațiilor interpersonale în dinamică, pot analiza situațiile complicate din cadrul relațiilor interumane, înțeleg logica evoluției lor, simt schimbarea sensului situației când în comunicare intervin diferiți subiecți. De asemenea, ei, prin raționamente logice, pot adăuga verigile lipsă necunoscute din lanțul acestor interacțiuni, să prezică cum se va comporta persoana în continuare, să identifice motivele unui anume comportament. De exemplu, subtestul permite pronosticarea reușitei constituirii de către anchetator a tabloului de ansamblu al infracțiunii în baza unor date incomplete. Realizarea cu succes a subtestului presupune capacitatea de a reflecta în mod adecvat scopurile, intențiile, necesitățile subiecților comunicării, de a prezice consecințele comportamentului lor. În plus, este nevoie de abilitate de orientare în reacți-

ile nonverbale ale persoanei, precum și în normele și regulile ce reglementează comportamentul în societate.

Reușita executării subtestului corelează pozitiv cu exactitatea, plenitudinea, diferențierea și flexibilitatea descrierii unei persoane necunoscute după fotografia acesteia, cu diferențierea autoconcepțului, profunzimea reflecției, acceptarea de sine, sentimentul propriei demnități, interesul față de problemele sociale, activitatea socială, reușita la examene.

În continuare vom prezenta rezultatele obținute de către grupul GC test - GC retest. Dacă la GE observăm o creștere a nivelului de inteligență socială semnificativă statistic, test/retest la toate subtestele, atunci la GC constatăm diferențe semnificative doar la subtestul 1 al testului de inteligență socială și la nota compozită (nivelul total al inteligenței sociale). Menționăm însă că la GC diferențele semnificative statistic constatate sunt mai mici ca valoare brută decât la grupul experimental după experimentul de formare la inteligență socială. În diagrama 2 sunt prezentate medianele a GC test-retest pentru subtestele instrumentului de evaluare a inteligenței sociale.

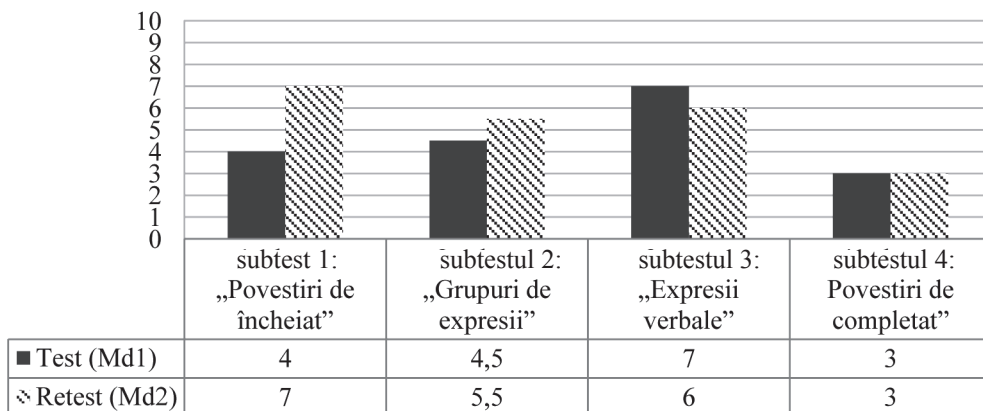

Figura 2. Semnificația diferențelor GC -test; GC-retest pentru subtestele instrumentului de evaluare a inteligenței sociale

Inteligența socială la acest grup de adolescenți s-a dezvoltat datorită timpului și a experienței trăite, însă schimbările la nivel de dezvoltare a inteligenței sociale nu sunt concludente și semnificative. În acest context să analizăm, pe rând, rezultatele obținute la toate subtestele instrumentului de evaluare a inteligenței sociale.

a) Subtestul 1 – Povestiri de încheiat ($M_{d1} = 4,00$; $M_{d2} = 7,00$; $p=0,009$). Conform scorurilor obținute de adolescenții din GC la test-retest, putem concludiona că la acest parametru al inteligenței sociale subiecții au obținut scoruri mai mari datorită experienței de viață acumulate în perioada de timp dintre test-retest. Este logic ca lucrurile să se prezinte anume așa, dat fiind faptul că această componentă a cunoașterii comportamentului uman se dezvoltă zilnic prin procesul de socializare și răspunde de cunoașterea relației dintre faptele oamenilor și consecințele acestora, orientarea în normele și regulile generale de conduită. Astfel, scorul obținut pentru acest subtest, conform grilei de interpretare a testului, ne spune că abilitățile de inteligență socială la acest subtest corespund unui nivel mediu de dezvoltare și indică alori normale. Menționăm că rezultatele obținute de adolescenți la acest subtest sunt mai mari la retest comparativ cu rezultatele la test, însă mai mici ca valoare brută, decât rezultatele înregistrate de subiecții din grupul experimental în urma remedierii psihologice de dezvoltare a inteligenței sociale.

b) Subtestul 2 – Grupurile de expresii ($M_{d1} 4,50$; $M_{d2} 5,50$; $p=0,503$). Subiecții GC la retest au obținut scoruri nesemnificative statistic la acest subtest. Conform baremului testului, capacitățile

lor de cunoaștere a comportamentului este de nivelul 2 din 5.

c) Subtestul 3 – Expresiile verbale ($M_{d1} 7,00$; $M_{d2} 6,00$; $p=0,837$). Conform rezultatelor, observăm că la acest subtest mediana e chiar mai joasă cu un punct după retest. Diferența nu este semnificativă și, prin urmare, putem concludiona că la acest subtest nu s-a produs nicio schimbare.

d) Subtestul 4 – Povestiri de completat ($M_{d1} 3,00$; $M_{d2} 3,00$; $p=0,433$). Observăm că și la acest subtest, după retest, grupul de control a rămas la același nivel de dezvoltare a cunoașterii competențelor comportamentale.

Prin urmare, vom analiza rezultatele obținute în baza interpretării statistice comparând GE test/retest – GC test/retest. Ca metodă statistică, pentru a analiza rezultatele obținute de ambele loturi experimentale, am aplicat Testul statistic Mann-Whitney U, pentru a determina dacă există diferențe statistice semnificative la GE și GC, test-retest. Nivelul general de dezvoltare al inteligenței sociale (factorului integral al cunoașterii comportamentului) este determinat în baza notei compozite. Rezultatele obținute la nota compozită (**GE retest – $M_{d1} 30,00$; GC 21,50; $p<0,001$**) arată că există o diferență semnificativă statistic între loturi privind nivelul de dezvoltare a inteligenței sociale. Astfel, gradul de dezvoltare a nivelului de inteligență socială la GE este semnificativ mai mare decât la GC după realizarea intervenției psihologice ce a avut ca scop dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie. În tabelul 1 este reprezentată grafic diferența la nivel de dezvoltare a inteligenței sociale.

Tabela 1.

Semnificația diferențelor scorurilor dintre GE și GC la nivelul de inteligență socială (retest)

Variabile	Mediana		Mann-Whitney U	P
	Grupul experimental	Grupul de control		
1 subtest: „Povestiri de încheiat”	9,00	7,00	124,50	0,002
2 subtest: „Grupuri de expresii”	8,00	5,50	121,50	0,004
3 subtest: „Expresii verbale”	9,00	6,00	123,00	0,003
4 subtest: Povestiri de completat”	6,00	3,00	126,00	0,002
Nota compozită a QS (total)	30,00	21,50	144,00	<0.001

Din punct de vedere psihologic, putem interpreta că adolescenții din GE/retest, spre deosebire de cei din GC/retest, în urma remedierii psihologice, sunt mai capabili să perceapă informația despre comportamentul oamenilor, să înțeleagă limbajul comunicării nonverbale, să exprime raționamente rapide și exacte despre oameni, să prognozeze cu succes reacțiile acestora în situațiile date, să dea dovadă de perspicacitate în relațiile cu alții, fapt ce contribuie la adaptarea lor socială reușită.

Lor le sunt proprii contactele, deschiderea, tactul, bunăvoința și cordialitatea, tendința spre apropierea psihologică în comunicare, fiind mai buni comunicatori.

În concluzie, constatăm că rezultatele obținute de grupul experimental, în urma testului/retestului, comparativ cu cele ale grupului de control, ne permit să afirmăm că remedierea psihologică a avut un efect semnificativ pozitiv asupra dezvoltării nivelului de inteligență socială în adolescența timpurie.

În continuare, vom analiza din două perspective datele statistice obținute la factorii de personalitate:

Pentru început ne vom referi la profilul personalității al GE–GC retest în raport cu gradul de dezvoltare al inteligenței sociale. Datele sunt prezentate în tabelul 2.

Tabela 2.

Semnificația diferențelor scorurilor GE, GC retest privind factorii de personalitate

Variabile	Mediana		Mann-Whitney U	p
	Grupul experimental	Grupul de control		
FPI_II	4,00	6,00	38,00	0,048
FPI_IV	4,50	6,00	42,50	0,035
FPI_VI	5,00	6,00	32,00	0,016
FPI_IX	5,00	7,50	38,00	0,048
FPI_X	6,00	9,00	29,00	0,012
X16PF_MD	9,00	5,50	110,50	0,025
CP5F_DS	60,50	55,50	106,00	0,048
CP5F_A	90,00	80,00	121,50	0,004
CP5F_C	96,00	85,50	134,00	< 0.001

a) Vom evalua efectul secundar al trainingului de dezvoltare a inteligenței sociale asupra personalității adolescenților, comparând diferențele statistic semnificative la nivel de factori de personalitate ai GE test/retest și GC test/retest.

În baza rezultatelor obținute constatăm diferențe semnificative statistic la următorii factori de personalitate conform *Inventarului de personalitate Freiburg* (FPI):

Factorul - Agresivitate spontană (FPI, scala II), **GE retest – Md₁ 4,00; GC retest – Md₂ 6,00; p=<0,048**. La GE valoarea medie a acestui factor este mai mică decât la GC, ceea ce înseamnă că adolescenții cu inteligența socială mai ridicată prezintă tendință de agresivitate spontană mai mică, stăpânire de sine mai bună și o comportare mai stabilă, controlată și rațională decât adolescenții ce au un nivel de inteligență socială mai scăzut. Adolescenții din GE sunt mai liniștiți, mai ponderați și mai echilibrați în relațiile cu ceilalți.

Factorul - Emotivitate (FPI, scala IV), **GE retest – Md₁ 4,50; GC retest – Md₂ 6,00; p=<0,035**. Adolescenții cu un nivel mai ridicat al inteligenței sociale din grupul experimental au un scor mai mic la această scală decât cei din GC, ceea ce ne permite să constatăm că primii manifestă stări de impulsivitate mai redusă, subiecții fiind mai calmi, mai flegmatici, mai stăpâniți emoțional și mai răbdători. De asemenea, subiecții GE au o toleranță mai ridicată la frustrare.

Este important să menționăm că factorul II – agresivitatea spontană, și factorul IV - emotivitate al acestui instrument de testare a personalității sunt considerați **factori de decizie**, ceea ce înseamnă că sunt factori implicați în mod direct și specific în adaptarea optimă la

solicitățile unei activități performante; acestea intră în structura deciziei (avizul „apt” / „inapt”). Totodată, următorii trei factori: factorul IV – *caracter calm*, factorul IX – *fire deschisă* și factorul X – *extroversiunea-introversiunea*, sunt considerați **factori orientativi**, ceea ce înseamnă factori colaterali, nespecifici, care susțin indirect activitatea. Aceștia au o valoare orientativă, participând la caracterizarea de ansamblu a subiectului. Factorii orientativi oferă date suplimentare de cunoaștere a individului și completează imaginea sa printr-o caracterizare mai precisă.

Factorul - Caracter calm (FPI, scala VI), **GE retest – Md₁ 5,00; GC retest – Md₂ 6,00; p=<0,016**. Acest factor este cu semnificație pozitivă și de aceea cotele mari sunt considerate pozitive, iar cotele mici sunt negative. Astfel, reieșind din studiile sistematice care arată tot mai pregnant faptul că la acest gen de scale pozitive, deși valorile mari sunt optime, valorile mari sunt mai degrabă critice, ele indicând o exacerbare anormală a trăsăturilor respective: extroversiunea și sociabilitatea trec în instabilitate emoțională, calmul maxim în inerție, masculinitatea maximă în voluntarism agresiv etc. De aceea, potrivit stărilor (valorilor standard) testului, interpretăm că adolescenții cu nivelul mai înalt al inteligenței sociale din GE au obținut valoare optimă pentru această trăsătură de personalitate. În acest caz, toate caracteristicile pentru acest factor sunt de nivel moderat și nu se află la extremități, ceea ce ar constitui o valoare critică și o conotație negativă sau exagerată a trăsăturii de personalitate. Astfel, adolescenții din GE sunt moderat încrezuți în sine, nu se enervează ușor, au un scop de la care

nu se abat, sunt răbdători, suficient de optimiști, nu le plac disputele agresive, dârze, neclintite. Prezintă un tonus ridicat bun, sunt moderat energici și le place să acționeze repede și eficient.

Factorul - Fire deschisă (FPI, scala IX), **GE retest – Md₁ 5,00; GC retest – Md₂ 7,50; p=<0,048**. Scorul obținut de adolescenții din GE care au un nivel mai ridicat al inteligenței sociale prezintă valoare optimă pentru această trăsătură de personalitate. Acest fapt certifică că toate caracteristicile pentru acest factor sunt de nivel moderat și nu se polarizează la extremități, ceea ce ar însemna că valorile mari sunt critice, știindu-se că trăsătura de personalitate se amplifică spre exagerare, iar valoarea mică este descrisă ca trăsătură negativă. Adolescenții cu un nivel mai ridicat al inteligenței sociale exprimă recunoașterea facilă a unor defecte și slăbiciuni general umane, ca un indicator al disponibilității lor pentru autocritică, dublată uneori de o atitudine dezinvoltă. Se manifestă ca fire deschisă, în opoziție cu firea închisă, fără spirit puternic autocritic.

Factorul - Extroversiune – Introversiune (FPI, scala X), **GE retest – Md₁ 6,00; GC retest – Md₂ 9,0; p=<0,012**.

Constatăm că adolescenții din GE au obținut un scor optim, comparativ cu cei din GC care au obținut valoare maximă, dar totodată fiind considerată critică. Scorul adolescenților din GE se caracterizează prin faptul că subiecții cu inteligența socială mai înaltă sunt suficient de sociabili, având nevoia de contact, sunt voioși, volubili, au o conduită degajată, simt plăcere pentru variație și divertisment. Ei sunt activi în limita normei, întreprinzători, au tendința de

a da tonul și de a se impune controlat.

Se constată diferențe semnificative statistice și la factorul autoaprecierea adecvată a testului de personalitate 16 PF (X16PF_MD) **GE retest – Md₁ 9,00; GC retest – Md₂ 5,50; p=<0,025**. Scorul mai înalt obținut de adolescenții din GE la factorul autoaprecierea adecvată ne vorbește despre faptul că aceștia în momentul retestării au avut tendința de a-și supraestima posibilitățile și de a-și supraaprecia propria persoană în raport cu adolescenții din GC. Scorul obținut de GE conform valorilor standard ale testului se înregistrează ca valoare înaltă, iar scorul obținut de GC se înregistrează ca valoare medie. Considerăm că această tendință de a apărea într-o lumină mai favorabilă prezentă la adolescenții din GE este generată de doi factori:

1. De dorința puternică de a părea mai inteligenți social în urma participării la trainingul de formare a inteligenței sociale. Această dorință de a-și crea o imagine mai favorabilă și de a-și atribui calități mai bune apare datorită faptului că adolescenții, în urma trainingului, au asociat nivelul înalt de dezvoltare al inteligenței sociale prezent la o persoană cu succesul acesteia în viață, fiindu-i, astfel, atribuite așa calități pozitive, cum sunt: empatia, comunicativitatea, amabilitatea, carisma, gândirea pozitivă–optimismul, încredere a în sine și în propriile puteri, bunăvoința, agregabilitatea, etc.

2. Participarea la training i-a predispus să creadă sau să-și atribuie dreptul de a se considera mai pregătiți, mai formați, mai abili la anumite calități personale și posibilități de inter-relaționare, decât semenii lor din GC care nu au participat la trainingul de formare a inteligenței sociale.

În acest sens, sunt interesante și rezultatele obținute la factorul *Dezirabilitate socială* al *Chestionarului de Personalitate cu 5 Factori (CP5F)*, **GE retest – Md₁ 6,50; GC retest – Md₂ 55,50; p=<0,048**. Cotele scalei *Dezirabilitate socială* pentru ambele grupuri, conform valorilor standard ale instrumentului, sunt cuprinse în intervalul cotelor „medii” (între 40 și 60), ceea ce denotă faptul că se poate avea încredere în sinceritatea răspunsurilor date de subiecți, iar autoaprecierea și autoevaluarea acestora este una adecvată, reală și conformă cu posibilitățile și calitățile personale ale subiecților experimentului de formare. Cu toate că scorul obținut de GE retest se înscrie în limita cotelor medii și corespunde sincerității răspunsurilor oferite de subiecți, observăm că și aici se atestă o tendință ușoară de creștere a autoaprecierii calităților personale, fapt similar cu rezultatele obținute în cadrul testului 16 PF_MD interpretat mai sus.

Reiterăm totuși că ambele grupuri au obținut scoruri ce corespund normei, căci în cazul în care scorul scalei *Dezirabilitate socială* ar fi fost „mic” sau „mare” s-ar impune prudență în interpretarea scorurilor celorlalte scale, deoarece este posibil ca subiectul să fi denaturat răspunsurile în sens negativ (pentru a da impresia că este altfel decât ceilalți) sau în sens pozitiv (pentru a-și crea o imagine favorabilă). Conform grupului de cercetători Albu M. Porumb M. care au validat acest instrument, scala *Dezirabilității sociale* corelează liniar direct cu scorurile scalelor *Conștiinciozitate* și *Amabilitate*, iar rezultatele obținute la scala *Dezirabilitate socială* de către GE și GC-retest ne permit să interpretăm în continuare scorurile scalelor *Conștiinciozitate* și

Amabilitate pentru care iarăși se constată diferențe semnificative statistice.

Pentru factorul *Amabilitate* de GE și GC au fost obținute următoarele diferențe statistice semnificative: **GE retest – Md₁ 90,00; GC retest – Md₂ 80,00; p=<0,004**. Subiecții din GE, comparativ cu cei din GC, manifestă mai mult interes pentru cei din jur. Respectă părerile și drepturile celorlalți. Încearcă să se afle în relații bune cu ceilalți.

Datele obținute pentru factorul *Conștiinciozitate* (**GE retest – Md₁ 96,00; GC retest – Md₂ 85,50; p=<0,004**) ne permit să constatăm că adolescenții cu nivelul de inteligență socială mai ridicat din GE, comparativ cu cei din GC, respectă mai mult normele și regulile. Sunt mai ordonați. Își planifică acțiunile. Se străduiesc să facă totul bine și sunt persoane de încredere.

În continuare vom analiza efectul secundar al trainingului de dezvoltare a inteligenței sociale asupra personalității adolescenților, comparând diferențele statistice semnificative la nivel de factori de personalitate ai GE test/retest și GC test/retest. Pentru această etapă de analiză a datelor, la prelucrarea statistică în determinarea diferențelor la același grup experimental test-retest a fost utilizat testul Wilcoxon al rangurilor pereche.

Rezultatele obținute de GE test-retest indică diferențe semnificative statistice la nivel de scala *Stabilitate emoțională* a *Chestionarului de Personalitate cu 5 Factori (CP5F_S)* (**GE test - M_{d1} 83,50; GE retest - M_{d2} 73,00; p=0,007**). Cu toate că valoarea medie a acestei scale la GE retest scade, această diferență nu este negativă reieșind din semnificația valorilor standard de interpretare a testului. Conform acestor

valori, scorul obținut de subiecții GE retest se situează în intervalul cotelor „medii”. Adolescenții din GE reușesc să păstreze la nivel moderat gândirea pozitivă, își mențin spiritul optimist, controlându-și emoțiile în situații stresante, având încredere în forțele proprii.

Interesant este faptul că și GC după retest prezintă o modificare semnificativă statistic la un factor de personalitate similar al altui instrument de testare a trăsăturilor de personalitate, și anume la scala *Emotivitate* al *Inventarului de personalitate Freiburg* (GC – test M_{d1} 4,50; GC – retest M_{d2} 6,00; $p=0,035$). Considerăm că apariția acestei instabilități emoționale se datorează în mare parte, schimbărilor ce au loc în viața psihosocială a subiecților legate de vârsta acestora, pe de o parte și, pe de altă parte, de expectanțele sporite ale rețelei sociale a acestora (profesori, părinți, mentori, comunitate, chiar și semenii). Aceste cerințe și solicitări mari le induc o stare de alertă, tensiune și stres, iar lipsa experienței de viață și a anumitor cunoștințe ce țin de regulile de funcționare a relațiilor sociale mărește tensiunea psihologică ceea ce, în consecință, duce la o anumită instabilitate emoțională și diminuează încrederea în forțele proprii. Analizând datele obținute de GC test–retest, observăm diferențe semnificative statistic la nivel de scala *Emotivitate* a testului FPI, iar această diferență, comparativ cu cea obținută de GE la scala *Stabilitatea emoțională* a testului *CP5F*, este mai accentuată și capătă o descriere în sens negativ. Subiecții din GC exprimă stări de iritabilitate, tensiune, susceptibilitate și emotivitate, toleranță redusă la frustrare (subiectul se simte deranjat, tulburat chiar de dificultăți banale),

nerăbdare și neliniște. Sunt irascibili, se supără și se înfurie cu ușurință, devenind amenințători (spun vorbe necugetate) sau chiar agresivi. Ei dispun de afecte violente pe care și le inhibă prea puțin.

În baza rezultatelor obținute de GE test–retest, constatăm diferențe semnificative statistic și la scala *Fire deschisă a Inventarului de personalitate Freiburg* (GC – test M_{d1} 5,50; GC – retest M_{d2} 7,50; $p=0,033$). În bază scorului obținut de GC, deducem că caracteristicile pentru acest factor se polarizează spre extremitate, ceea ce ar însemna că valorile mari sunt critice, dat fiind faptul că trăsătura de personalitate se amplifică spre exagerare, ca și valoarea mică ce este considerată ca negativă, ceea ce conduce la exacerbarea acestui factor. Ei ar putea să nu aibă deloc manifestări de autocritică și refuzând să accepte criticile din exterior, ceea ce ar genera o rigiditate comportamentală și lipsa sensibilității și rezonanței sociale în relațiile cu cei din jur.

Constatăm diferențe semnificative statistic pentru factorul autoaprecierea adecvată conform testului 16 PF (GC – test M_{d1} 9,00; GC – retest M_{d2} 5,50; $p=0,012$). Diminuarea scorului semnifică faptul că adolescenții în momentul retestării au avut tendința de a-și estima posibilitățile și a-și aprecia propria persoană într-o manieră mai modestă și mai conformă cu starea reală a lucrurilor.

În bază interpretării statistice și psihologice a rezultatelor obținute în cercetarea aplicativă am formulat următoarele **concluzii**:

- Subiecții din grupul experimental au demonstrat schimbări semnificative ale nivelului de inteligență socială la

toți parametrii instrumentului de evaluare a inteligenței sociale, comparativ cu subiecții din grupul de control.

- Activitățile de intervenție psihologică, structurate și bine organizate, au favorizat dezvoltarea competențelor inteligenței sociale, ceea ce, în consecință, va facilita adaptarea adolescenților la condițiile și cerințele noi de interrelaționare și funcționare eficientă la maturitate. Inteligența socială înaltă ține de interesul față de problemele sociale, de necesitatea de a influența asupra altora, asociindu-se adesea cu aptitudinile organizatorice dezvoltate. În această ordine de idei adolescenții din grupul experimental ar putea să manifeste un interes mai pronunțat pentru autocunoaștere, având și o capacitate dezvoltată pentru reflecție.

- Evaluarea dinamicii profilului de personalitate în urma intervenției psihologice de formare și dezvoltare a inteligenței sociale, sugerează că chiar dacă nu am stabili mari diferențe între test și retest la nivel de factori de personalitate separat pe grupuri, avem în schimb diferențe evidente între grupul de control și cel experimental la retest, fapt care demonstrează că s-au produs schimbări în profilul personalității grupurilor.

- În urma intervenției psihologice s-a reușit menținerea unui nivel optimal de funcționare a sistemului de personalitate la grupul experimental sau chiar îmbunătățirea ușoară a factorilor de personalitate: *agresivitate spontană, emotivitate, etraversiune – introversiune, conștiinciozitate și amabilitate*.

Bibliografie

1. Barners M. L., Sternberg R. J. *Social intelligence and decoding of nonverbal clues*, în *Intelligence*, nr.13, 1989, pp.263-287.
2. Ford, M. E., Tisak, M. S. *A further search for social intelligence*, în *Journal of Educational Psychology*, nr.75,1983, pp. 196-206.
3. Gerald, M., Dearly, I. J. Whiteman. *Psihologia Personalității; trăsături, cauze, consecințe*, ed. Ploiom, 2005, p.-255.
4. Hunt, T. *The measurement of social intelligence*, în *Journal of Applied Psychology*, nr.12, 1928, pp. 317-334
5. Keating, D. K. *A search for social intelligence*, în *Journal of Educational Psychology*, nr. 70, 1978, pp. 218-233.
6. Moss, R. A., Hunt, T. *Are you socially intelligent?*, în *Scientific American*, nr. 137, 1927, 108-110.
7. Strang, R. *Measures of social intelligence*, în *American Journal of Sociology*, nr.36, 1930, pp. 263-269.
8. Vernon, P. E. *Some characteristics of the good judge of personality*, în *Journal of Social Psychology*, nr.4 , 1933, pp,42-57.
9. Wedeck, J. *The relationship between personality and psychological ability*, în *British Journal of Psychology*, nr.36, 1947, pp,133-151.
10. Калиновская М. А. *Особенности социального интеллекта и выбора стратегий поведения подростков* / М. А. Калиновская // Молодой ученый. – 2011. – № 3, Т.2. – С. 88-91.

Primit la redacție 26.03.2017

Inga PLATON

PhD at Stat Pedagogical Universiti
„Ion creangă”,
Consulting Center „Regina Pacis”
Coordinator of the service Assisted
Housing „in Cammono”
Manager of Family Also acting as trainer
at Academy of Public
tel/fax 00373 22 92-31-80
e.mail: iplaton@reginapacis.org
web: <http://www.reginapacis.org>